

УДК 364.632-027.553

Колодрубська К. Ю.¹, Новак Т. О.²

¹ студ. гр. СН-212 НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ В ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У сучасних умовах розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема булінгу в підлітковому середовищі, оскільки це явище негативно впливає на психоемоційний стан дитини, її соціалізацію, самооцінку та подальший особистісний розвиток. Поширення різних форм насильства серед учнівської молоді потребує не лише правового реагування, а й системної соціальної роботи, спрямованої на попередження, раннє виявлення та подолання проявів булінгу. Саме тому соціальна робота з профілактики булінгу є важливим напрямом професійної діяльності фахівців соціальної сфери, педагогів, психологів та інших учасників освітнього процесу.

Булінг є однією з найбільш небезпечних форм агресивної поведінки в освітньому середовищі. Його сутність полягає в систематичному

психологічному, фізичному, вербальному, економічному, сексуальному або кібернетичному насильстві, що здійснюється щодо однієї особи чи групи осіб. Особливістю булінгу є повторюваність дій, наявність дисбалансу сил між кривдником і жертвою та завдання шкоди психічному або фізичному здоров'ю потерпілого. У підлітковому віці булінг особливо небезпечний, оскільки саме в цей період формується особистість, система цінностей, навички соціальної взаємодії, а також самооцінка та відчуття власної гідності.

Соціальна робота з профілактики булінгу в підлітковому середовищі полягає насамперед у створенні умов, за яких насильство в учнівському колективі не стає нормою поведінки. Важливе значення має виявлення причин булінгу, серед яких можна виділити негативний вплив соціального оточення, дефіцит культури спілкування, низький рівень емпатії, прагнення до домінування, вплив медіа та інтернету, а також проблеми сімейного виховання. Підлітки, які не володіють навичками конструктивного розв'язання конфліктів, часто вдаються до агресії як способу самоствердження. У свою чергу, жертви булінгу нерідко відчувають страх, тривожність, соціальну ізоляцію, що може призводити до депресивних станів, зниження успішності, втрати довіри до однолітків та дорослих. Ефективна профілактика булінгу передбачає комплексний підхід. Одним із ключових її напрямів є просвітницька діяльність серед учнів, педагогів і батьків. Вона спрямована на підвищення обізнаності щодо сутності булінгу, його ознак, причин, наслідків і способів реагування. Важливо, щоб усі учасники освітнього процесу чітко розуміли, що булінг не є «звичайним конфліктом» чи «етапом дорослішання», а становить серйозну соціально-психологічну проблему, яка вимагає своєчасного втручання. У цьому контексті соціальний працівник виконує важливу координаційну, консультативну та профілактичну функцію, забезпечуючи комунікацію між учнями, педагогами, адміністрацією закладу освіти та батьками.

Значну роль у профілактиці булінгу відіграє впровадження спеціальних антибулінгових програм. Такі програми можуть включати тренінги з розвитку емоційного інтелекту, комунікативної компетентності, навичок мирного врегулювання конфліктів, занять із формування толерантності, взаємоповаги та відповідальності за власну поведінку. Також доцільним є проведення рольових ігор, тематичних бесід, диспутів, відеолекторіїв, занять за принципом «рівний – рівному», соціальних акцій та інформаційних кампаній. Такі форми роботи сприяють не лише інформуванню підлітків, а й формуванню негативного ставлення до насильства, розвитку здатності до співпереживання та вмінню підтримати тих, хто опинився в ситуації цькування. Не менш важливим напрямом соціальної роботи є взаємодія з батьками. Саме сім'я закладає основи поведінкових моделей, способів

реагування на конфлікти, ставлення до інших людей. Тому профілактика булінгу буде ефективною лише за умови партнерства між закладом освіти та родиною. Соціальні працівники можуть проводити консультації, батьківські збори, тренінги й інформаційні зустрічі, під час яких роз'яснюються ознаки булінгу, механізми допомоги дитині та особливості реагування на агресивну чи віктимну поведінку. Важливо навчити батьків не ігнорувати скарги дитини, уважно ставитися до змін у її емоційному стані та співпрацювати з фахівцями для пошуку оптимальних рішень.

Соціальна робота з профілактики булінгу в підлітковому середовищі є багатокомпонентною та суспільно значущою діяльністю, що поєднує просвітницькі, діагностичні, консультативні, організаційні та корекційні заходи. Її головною метою є створення безпечного освітнього простору, у якому кожен підліток почуватиметься захищеним, прийнятим і цінним. Саме комплексний підхід, що охоплює учнів, педагогів, батьків і фахівців соціальної сфери, дає можливість ефективно протидіяти булінгу, зменшувати рівень агресії в підлітковому середовищі та сприяти формуванню здорових міжособистісних відносин. У сучасних умовах така діяльність є необхідною передумовою забезпечення прав дитини, її повноцінного розвитку та благополучної інтеграції в суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексєєнко Т. Ф. Явища мобінгу і булінгу у взаєминах особистості та колективу. *Управління освітою*. 2019. № 4 (412). С. 46-53.
2. Деркач Л. М., Горач Л. В. Проблема булінгу та сором'язливості в сучасному українському освітньому просторі : крос-культурний аспект. *Міжнародний науковий вісник*. 2018. Т. 2 (18). С. 48-59.